

Faust-Manifest

Umetnički projekat Faust-Manifest je prvobitno zamišljen i kontinuirano se realizovao kroz saradnju i proces razmišljanja tri umetnika: Tatjane Ilić, Milana Blanuše i Selmana Trtovca, artikulisan u formi slika-grafikona na velikim formatima slikarskog platna. Svaka slika predstavljala je jednu stranicu Faust-Manifest, a svaka ta stranica je bila odredjena unapred utvrdjenom tematskom celinom. Faust-Manifest, tekstualno i istovremeno u formi likovnog medija slike, oslikava današnju internacionalnu i lokalnu kulturološku situaciju.

Problematiche koje su umetnici uočavali bivale su tako identifikovane i artikulisane u umetničkom radu.

Prepoznavanjem fenomena koji su prisutni kako na globalnom tako i na lokalnom nivou, umetnici su istovremeno tretirali pitanja vezana za ideološki, etički, duhovni, egzistencijalni, socijalni, filozofski, pravni status umetničkog rada i umetnika u takvim društvenim kontekstima.

Razgovor izmedju Milana Blanuše i Selmana Trtovca vodjen 20. oktobra 2007. u Beogradu

Milan Blanuša: Ono što ja mislim da nas povezuje kao umetnike je sredina u kojoj smo se školovali. Mislim pri tom na Nemačku. Nemačka metodologija školovanja umetnika je po mom mišljenju uvek podrazumevala pretežno mentalni, odnosno misaoni pristup umetničkom radu. Taj pristup je kompatibilan njihovom severnjačkom duhu. Osim toga Nemačka umetnička sredina je uvek negovala jedan kritički pristup pojavama u društvu. Kada to kažem na umu mi je klasični ekspresionizam i novi ekspresionizam. Ima još mnogo primera!

Selman Trtovac: Mislim da znam o čemu govoriš. Ja bih na tu tvoju poslednju misao dodao i primer socijalne plastike Jozefa Bojsa i angažovanu umetnost mnogih umetnika različitih generacija nakon njega. Ta vrsta umetničke duhovnosti je inicirana i, mogu reći iz mog sopstvenog iskustva, širila se sa Akademije u Diseldorfu. Slažem se da nam je taj element, mislim na kritički stav, u umetničkom mišljenju zajednički iako su nam umetničke artikulacije vrlo različite. Taj zajednički element nas je konačno spojio u umetničkom projektu koji smo nazvali Faust-Manifest, a koji je nastao na inicijativu Tatjane Ilić nakon višegodišnjeg zajedničkog razmišljanja. Ta aktivnost je predstavljala samo jedan aspekt naših pojedinačnih umetničkih pozicija. Mi smo, unutar Faust-Manifesta samo kritički reflektovali realnost oko nas, ne ograničavajući se geografski ili vremenski.

Milan Blanuša: Da! Ta naša umetnička aktivnost nije bila samo angažovana refleksija na društveno-politička zbivanja ovde, već je ona podrazumevala mnogo širi pojam u okviru umetničke situacije u svetu. Na jednoj strani mi koji, po mom mišljenju, imamo jedan Evropski duh, i iz koga smo proistekli, a na drugoj jedan, da kažem pojednostavljeno, Anglo-saksonski metod u umetnosti koji se naročito ogledao u jednom populističkom pristupu. Mislim pri tome na umetnički izraz, na jezik umetnosti.

Selman Trtovac: Pre tog zajedničkog rada, sećam se, da si naslikao jednu sliku koja je bila inicirana jednim mojim radom?

Milan Blanuša: Da! Ruka ubice je u pitanju!

Selman Trtovac: Tu Ta vrsta reakcije na umetnički rad je za mene bila pokazatelj jednog dubokog razmišljanja o umetničkom radu drugog. Za mene je to bilo nešto vrlo dragoceno. Slika koja predstavlja čoveka čija jedna ruka podseća na moj rad *ruka ubice* a pored toga dopisano: «Nach dem Konzept von Selman T.», po konceptu Selmana T.

Milan Blanuša: Ja sam i ranije reagovao na radove drugih umetnika. Na one radove koji su me duboko dirnuli. Imao sam osećaj da je to i «moj rad». Tvoj rad mi naj slikovitije govori o vremenu u kojem živimo i o svemu onome što se događalo na ovim prostorima. To je za mene ruka svih ubica!

Selman Trtovac: Za mene takođe!

Milan Blanuša: Crna ruka je za mene metafora suočavanja pojedinca i društva u celini sa ekstremnim i egzistencijalnim problemom. Ova ideja kao i način suočavanja sa blisko prošlim vremenom u umetnosti nije bliska onom drugom populističkom iskazu. Onom koji teži da u umetnosti ozbiljne probleme vulgarno banalizuje.

Selman Trtovac: Nakon tog tvog umetničkog čina i ja sam imao potrebu da umetnički reagujem u odnosu na tebe. Tada se među nama kao umetnicima uspostavila jedna izbalansirana interakcija, odnos. Taj odnos je dragocen, kako među nama kao umetnicima pojedincima, tako i unutar zajedničkog rada u okviru Faust-Manifesta.

Milan Blanuša: Vrlo je mali broj umetnika na našem prostoru koji su imali potrebu da reaguju na realnost oko nas na taj način.

Selman Trtovac: Primer koji vrlo dobro ilustruje to o čemu govoriš je izložba «Kodovi vremena». To je jedna izložba koja se dogodila u Vršcu pre nekoliko godina. Ambicija autora te izložbe je bila da prikaže kodove vremena ili radove koji su tipični za vreme u kojem smo živeli, i uz to je postojala ambicija da se prikaže današnji Zeitgeist. O toj izložbi sam i ja pored drugih umetnika kritički reagovao u jednom tekstu u časopisu Art Context!

Pominjem tu izložbu, taj slučaj zato što je to dobar primer, dobra ilustracija toga kako se suština i smisao vremena u kome smo živeli i živimo namerno deformiše i pretvara u nešto bizarno i banalno. Tada skoro da nije postojala nikakva refleksija na vreme u kome smo živeli. Bilo je par izuzetaka, ali je ogromna većina odavala utisak kao da živimo na drugoj planeti. Moja umetnička pozicija je bila potpuno suprotna tome što sam tada video, a onda se kasnije sa moje strane ona ogledala i u mom doprinosu projektu Faust-Manifest!